

Q&A Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten

Wat is biodiversiteit?

Biodiversiteit is simpelweg de verscheidenheid van al het leven op Aarde: planten, dieren en micro-organismen. Het betreft verscheidenheid op genetisch, soorten en ecosysteemniveau.

Wat is een ecosysteem?

Een ecosysteem is een functionele eenheid van planten, dieren en micro-organismen en de omgeving waarin ze leven. Er zijn natuurlijke ecosystemen (als woestijnen, meren, oceanen, bossen, wetlands) en kunstmatige ecosystemen, zoals landbouwgebieden.

Wat zijn ecosysteemdiensten?

Ecosysteemdiensten zijn de voordelen die mensen hebben van ecosystemen. Voorbeelden zijn schoon water en frisse lucht, gezond voedsel en medicijnen, natuurlijke bestuiving van planten waaronder landbouwgewassen, klimaatregulering, bescherming tegen de frequentie van en impact van natuurrampen, recreatie en spirituele beleving.

Wat is de relatie met biodiversiteit?

Biodiversiteit is essentieel voor gezonde en goed functionerende ecosystemen, en daarmee een basisvoorwaarde voor het leveren van ecosysteemdiensten. Een te snel en vergaand verlies van soorten of van genetische variatie kan uiteindelijk leiden tot degradatie van ecosystemen waardoor ook nuttige functies voor de mens worden aangetast.

Door welke ontwikkelingen worden biodiversiteit en ecosysteemdiensten aangetast?

Belangrijke directe oorzaken voor het verlies van biodiversiteit zijn de omzetting (conversie) van natuurlijke ecosystemen (zoals ontbossing en het droogleggen van moerassen), overbenutting van soorten (zoals overbevissing), de introductie van exotische soorten die inheemse soorten verdringen, vervuiling en klimaatverandering.

Onderliggende oorzaken zijn bevolkingsgroei in combinatie met de toename aan consumptie van grondstoffen en energie. Met name het nog steeds groeiende gebruik van fossiele brandstoffen en de sneltoenemende consumptie van dierlijke eiwitten (vlees en vis) zijn in dit verband relevant. De afgelopen 50 jaar is de wereldbevolking verdubbeld en is de wereldeconomie vervijfvoudigd.

Als gevolg van deze ontwikkelingen is het tempo van biodiversiteitsverlies hoog. Het aantal IUCN Rode Lijst soorten neemt sterk toe en in 2008 wordt bijvoorbeeld 1 op de 5 zoogdieren en 1 op de 3 amfibieën met uitsterven bedreigd. Uitkomsten van het gezaghebbende VN *Millennium Ecosystem Assessment* (2000) geven aan dat al 60% van alle ecosysteemdiensten gedegradeerd zijn of onduurzaam worden gebruikt. Het tempo van verlies van biodiversiteit zal bij onveranderd beleid de komende decennia drastisch versnellen.

IUCN Nederlands Comité
Plantage Middenlaan 2K
NL-1018 DD Amsterdam
tel +31-(0)20-6261732
fax +31-(0)20-6279349

mail@iucn.nl
www.iucn.nl
postbank: 5370215

Waarom is dat erg?

Het verlies van biodiversiteit en ecosysteemdiensten heeft nadelige gevolgen voor verschillende aspecten van menselijk welzijn, zoals voedselzekerheid, bescherming tegen natuurrampen, toegang tot schoon water en grondstoffen, en gezondheid. Vooral armere mensen in ontwikkelingslanden zijn vaak direct afhankelijk van biodiversiteit en worden onevenredig getroffen door biodiversiteitsverlies. De economische schade – bij doorgaan op dezelfde weg – zal aanzienlijk zijn. Het schaarser worden van natuurlijke hulpbronnen en ecosystemen (met name water, landbouwgrond, energiebronnen en mineralen) tegenover de groeiende behoeften van de expanderende wereldbevolking zal leiden tot conflicten en zelfs oorlogen.

Wat kan er gedaan worden om biodiversiteit en ecosysteemdiensten duurzaam te beheren?

Een reeks van veranderingen zijn nodig om verder verlies van biodiversiteit en ecosysteemdiensten te voorkomen. Bij deze veranderingen is samenwerking tussen (lokale) bevolking, overheden, NGO's en bedrijfsleven een belangrijke voorwaarde voor succes.

Agendering van de “ecosysteembenadering”: handelen vanuit het besef dat biodiversiteit en ecosystemen de basis vormen van ons bestaan en economische stelsel.

Beschermde gebieden: deze vormen een onmisbaar onderdeel van programma's voor natuurbehoud, en het instellen van Nationale Parken en natuurreservaten draagt ook bij aan veiligstellen van ecosysteemdiensten zoals drinkwatervoorziening, klimaatregulatie – door koolstofvastlegging – en bescherming tegen natuurrampen. Vernieuwende, duurzame financieringsmechanismen zijn nodig om beschermde gebieden effectief te beheren.

Ecosysteemherstel: naast het beschermen van intacte natuurgebieden kunnen gedegradeerde ecosystemen en ecosysteemdiensten worden hersteld en beter behouden voor de toekomst. Voordeel hierbij is dat het koolstof terugbrengt in de bodem en dus bijdraagt aan CO2 vastlegging.

Economische maatregelen en marktinstrumenten: de uitdaging is om de economische prikkels zó vorm te geven dat er de juiste stimulans van uitgaat voor duurzaam gebruik van ecosystemen en biodiversiteit. Dat betekent dat het gebruik van ecosystemen en biodiversiteit in de prijzen moet worden verwerkt, dat kansen voor nieuwe markten moeten worden gecreëerd en dat verkeerd uitwerkende prikkels (zoals zgn. perverse subsidies) worden aangepast of verwijderd. Ook vergroening van het belastingstelsel kan een belangrijke impuls geven.

Verduurzamen van landbouw, visserij en bosbouw: deze sectoren zijn rechtstreeks afhankelijk van biodiversiteit en hebben er ook een directe invloed op. Integratie van (verstandig beheer van) biodiversiteit in productie- en handelsketens, bijvoorbeeld via certificering, kan een positieve bijdrage leveren.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen: MVO wint onmiskenbaar terrein. Deze ontwikkeling in het bedrijfsleven biedt ook kansen voor behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit en ecosystemen. Concrete opties zijn het investeren in groene innovatie, het compenseren van biodiversiteitschade, en efficiënter en zuiniger gebruik van ruimte, energie, natuurlijke grondstoffen en water.

Educatie en Communicatie: bewustzijn creëren door meer aandacht voor natuur in het onderwijs en actieve informatie- en kennisuitwisseling tussen maatschappelijke organisaties, overheid, bedrijfsleven en burger/consument is cruciaal voor behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit en ecosystemen.